

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 2022

Μάθημα: Λατινικά (5)

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Παρασκευή, 17 Ιουνίου 2022
8:00 – 10:00

ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΝΝΕΑ (9) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΔΟΜΗ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ		ΚΩΔΙΚΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
A1 I	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	1	18
A1 II	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	2	22
B1 (α, β)	ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ	3	4
B1 (γ)	ΤΟΝΙΣΜΟΣ	4	2
B2 (α)	ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ	5	2
B2 (β)	ΑΝΤΙΘΕΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	6	4
B2 (γ)	ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ	7	2
B3	ΡΗΜΑΤΑ	8	7
B4 (α)	ΣΦΑΛΜΑ	9	2
B4 (β)	ΟΡΘΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	10	2
B5	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ	11	4
B6	Δ/ΟΥΣΑ ΠΡΟΤΑΣΗ	12	3
B7 (α, β)	ΣΚΟΠΟΣ-ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ	13	3
B7 (γ)	ΠΛΑΓΙΟΣ → ΕΥΘΥΣ	14	3
B8	ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ	15	2
B9	ΘΕΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑ	16	10
B10	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟ	17	10
			ΣΥΝΟΛΟ 100

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**(Μονάδες 40)****1. Να μεταφράσετε τα πιο κάτω κείμενα:****(Μονάδες 40)****Ενδεικτική κατανομή των μονάδων**

- Για κάθε προσθήκη λέξης στη μετάφραση αποκόπτεται 0,5 μονάδα
- Κάθε υπογραμμισμένη φράση αξιολογείται ως μια λέξη

I.	Μονάδες
<p>Omnia sunt 1 excitanda tibi 2 uni, quae 3 iacere sentis 4 prostrata impetu 5 belli ipsius, 6 quod necesse 7</p> <p style="text-align: right;">Μον. 0,5 / λέξη</p>	7
<p>fuit: constituenda iudicia, revocanda 8 fides, comprimendae libidines; omnia 9 quae iam diffluxerunt, severis 10 legibus vincienda sunt. In 11 tanto civili bello, in 12 tanto ardore animorum, quassata 13 <u>res publica</u> perdidit multa ornamenta 14 dignitatis et praesidia stabilitatis 15 suae; multaue uterque 16 dux fecit armatus, quae 17 idem togatus fieri prohibuisset. 18</p> <p style="text-align: right;">Μον. 0,25 / λέξη</p>	11
<i>(Λατινικά Λυκείου, XXXIII - ελαφρά διασκευή)</i>	Σύνολο
	18

II.	Μονάδες
<p>Caesar curat 1 ne, intercepta 2 epistula, nostra 3 consilia <u>ab hostibus</u> 4 cognoscantur. <u>Quam ob rem</u> 5 epistulam conscriptam 6 Graecis litteris 7 mittit. Legatum 8 monet ut, 9 si adire 10 non possit, 11 epistulam intra</p> <p style="text-align: right;">Μον. 0,5 / λέξη</p>	12
<p>castra abiciat. In litteris 13 scribit se cum legionibus celeriter 14 adfore. Gallus, periculum veritus, 15 constituit ut tragulam mitteret. 16 Haec casu ad turrim 17 adhaesit <u>et tertio</u> post die 18 <u>a quodam</u> milite conspicitur et 19 ad Ciceronem defertur. Ille 20 epistulam perlegit militesque 21 adhortatur ut salutem sperent. 22</p> <p style="text-align: right;">Μον. 0,25 / λέξη</p>	10
<i>(Λατινικά Λυκείου, XLV - ελαφρά διασκευή)</i>	Σύνολο
	22

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

(Μονάδες 60)

1. α) Από το πρώτο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να εντοπίσετε και να γράψετε δύο (2) λέξεις της λατινικής που παρουσιάζουν ετυμολογική συγγένεια με την ελληνική γλώσσα (αρχαία ή νέα), δηλώνοντας και τη σχετική ελληνική λέξη. Να εξαιρεθούν τα κύρια ονόματα.

Μον. 0,5 / λατινική λέξη – 0,5 / ελληνική λέξη (Μονάδες 2)

sunt	☉ είσι...
uni	☉ είς, ένας
in	☉ έν/είς
comprimendae	☉ κομπρέσα
animorum	☉ ανιμισμός, άνεμος
res	☉ ρεαλισμός
res publica	☉ ρεπουμπλικανός
que	☉ τε
et	☉ έτι
stabilitatis	☉ ίστημι
dux	☉ δούκας...
armatus	☉ άρμα/αρματωμένος
κ.λπ.	

- β) Δίνονται οι ακόλουθες τριάδες λέξεων από την Αγγλική, Γαλλική και Ιταλική. Να γράψετε το ρήμα της Λατινικής με το οποίο συνδέεται ετυμολογικά η κάθε τριάδα, στο πρώτο πρόσωπο οριστικής ενεστώτα.

ΑΓΓΛΙΚΗ	ΓΑΛΛΙΚΗ	ΙΤΑΛΙΚΗ	ΛΑΤΙΝΙΚΗ
sense	sens	senso	sentio
use	utilizer	utilizzare	utor

Μον. 1 / ορθή απάντηση (Μονάδες 2)

- γ) Από το πρώτο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να υποδείξετε πού τονίζονται οι πιο κάτω λέξεις σημειώνοντας το τονικό σημάδι της οξείας (´). Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας με βάση τους κανόνες τονισμού.

iacere
praesidia

(Μονάδες 2)

iacére	☉	Τονίζεται η παραλήγουσα (0,5) επειδή είναι φύσει μακρά (0,25), εφόσον πρόκειται για απαρέμφατο β΄ συζυγίας (0,25)
praesídia	☉	Τονίζεται η προπαραλήγουσα (0,5) επειδή η παραλήγουσα είναι βραχεία (0,25), εφόσον έχουμε φωνήεν προ φωνήεντος (0,25)

2. α) Από το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α΄ με τις πτώσεις της στήλης Β΄. Στη στήλη Β΄ περισεύουν τρεις (3) επιλογές.

A	B
α. castra	1. ονομαστική ενικού
β. legionibus	2. δοτική πληθυντικού
γ. haec	3. αφαιρετική πληθυντικού
δ. die	4. ονομαστική πληθυντικού
	5. δοτική ενικού
	6. αιτιατική πληθυντικού
	7. αφαιρετική ενικού

Μον. 0,5 / ορθή απάντηση (Μονάδες 2)

- α. castra ⇒ 6. αιτιατική πληθυντικού
 β. legionibus ⇒ 3. αφαιρετική πληθυντικού
 γ. haec ⇒ 1. ονομαστική ενικού
 δ. die ⇒ 7. αφαιρετική ενικού

- β) Από τα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, να μεταφέρετε τους πιο κάτω τύπους στον αντίθετο αριθμό:

libidines, omnia, animorum, intercepta, periculum, turrim, quodam, perlegit

Μον. 0,5 / ορθή απάντηση (Μονάδες 4)

libido, omne, animi, interceptis, pericula, turres/turris, quibusdam, perlegunt

- γ) Από το πρώτο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να τρέψετε τα πιο κάτω επίθετα (μονολεκτικοί τύποι) σύμφωνα με την οδηγία που ακολουθεί:

- i. **severis**: στην αιτιατική ενικού του υπερθετικού βαθμού, στο ίδιο γένος
 ii. **multa**: στην αφαιρετική πληθυντικού του συγκριτικού βαθμού, στο ίδιο γένος

Μον. 1 / ορθή απάντηση (Μονάδες 2)

- i. **severissimam**
 ii. **pluribus**

3. Να τρέψετε τους πιο κάτω ρηματικούς τύπους σύμφωνα με την οδηγία που ακολουθεί (να λάβετε υπόψη, όπου χρειάζεται, το υποκείμενό τους στο κείμενο):

α. **sunt**: στο β' πρόσωπο πληθυντικού υποτακτικής ενεστώτα και υπερσυντελικού **sitis (0,5) – fuissetis (0,5)**

β. **comprimendae**: στο β' πρόσωπο ενικού οριστικής παρακειμένου στην ενεργητική και παθητική φωνή
compressisti (0,5) – compressa es (0,5)

γ. **vincienda**: στο α' πρόσωπο πληθυντικού υποτακτικής ενεστώτα και παρατατικού στην ενεργητική φωνή
vinciamus (0,5) – vinciremus (0,5)

δ. **fieri**: στον αντίστοιχο τύπο του παρακειμένου
facta esse (1)

ε. **mittit**: στη μετοχή ενεστώτα και παρακειμένου στην ονομαστική ενικού αρσενικού γένους
mittens (0,5) – missus (0,5)

στ. **monet**: στο γ' πρόσωπο πληθυντικού οριστικής και υποτακτικής μέλλοντα στην ίδια φωνή
monebunt (0,5) – monituri sint (0,5)

ζ. **sperent**: στο β' πρόσωπο πληθυντικού προστακτικής ενεστώτα και μέλλοντα στην ίδια φωνή
sperate (0,5) – speratote (0,5)

(Μονάδες 7)

4. α) Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό σφάλμα σε κάθε πρόταση που ακολουθεί. Στο τετράδιο απαντήσεων να γράψετε μόνο το σφάλμα και τη διόρθωσή του.

Μον. 0,5 / επισήμανση λάθους + 0,5 / ορθή απάντηση

(Μονάδες 2)

i. Mater rogavit utrum filius suus in patria esset an non.

an non (0,5) ⇒ necne (0,5)

ii. Cum amicis meis Athenam ire volo.

Athenam (0,5) ⇒ Athenas (0,5)

β) Ποια από τις πιο κάτω προτάσεις είναι γραμματικώς και συντακτικώς ορθή; Να αιτιολογήσετε μόνο την απάντηση που θεωρείτε ορθή.

- i. A militibus domum veniendum est
- ii. Militibus domum veniendum est.
- iii. Milites domum veniendi sunt.
- iv. Militum domum veniendum est.

(Μονάδες 2)

Ορθή είναι η πρόταση ii. Militibus domum veniendum est. (0,5)

- αμετάβατο ρήμα (0,5)
- απαραίτητη η απρόσωπη σύνταξη γερουνδιακού (0,5)
- ποιητικό αίτιο σε απλή δοτική (0,5)

5. Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τους πιο κάτω υπογραμμισμένους, στα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, τύπους:

(Μονάδες 4)

- necesse ⇒ κατηγορούμενο (0,25) στο quod (0,25) (λόγω του συνδ. fuit)
- fides ⇒ υποκείμενο (0,25) στο εννοούμενο est (0,25)
- stabilitatis ⇒ γενική αντικειμενική (0,25) στο praesidia (0,25)
- quae ⇒ υποκείμενο (0,25) στο απαρέμφατο fieri (0,25)
- nostra ⇒ επιθετικός προσδιορισμός (0,25) στο consilia (0,25)
- ab hostibus ⇒ εμπρόθετος προσδιορισμός (0,25) ποιητικού αιτίου (0,25) / ποιητικό αίτιο (0,5) (στο cognoscantur)
- adfore ⇒ αντικείμενο στο scribit, (0,25) ειδικό απαρέμφατο (0,25)
- ad Ciceronem ⇒ εμπρόθετος προσδιορισμός (0,25) κατεύθυνσης / κίνησης σε πρόσωπο (0,25)

6. Να αναγνωρίσετε την παρακάτω υπογραμμισμένη πρόταση από το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση (είδος, εισαγωγή, εκφορά, αιτιολόγηση εκφοράς, ακολουθία των χρόνων, συντακτικός ρόλος):

Ille epistulam perlegit militesque adhortatur ut salutem sperent.

(Μονάδες 3)

Δευτερεύουσα βουλητική πρόταση (0,5)
Εισάγεται με τον βουλητικό σύνδεσμο ut (0,5)
Εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (sperent) (0,25) γιατί εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (adhortatur) (0,25)
Έχουμε ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων (0,5)
Λειτουργεί ως έμμεσο αντικείμενο (0,5) στο adhortatur (0,5)

7. α) Στην πρόταση, που ακολουθεί, να αποδώσετε τον προσδιορισμό του σκοπού με δύο (2) ισοδύναμους τρόπους:

Hostes venerunt invasum in Asiam.

Μον. 0,25 / λέξη (Μονάδα 1)

Δύο από τα ακόλουθα:

- ut invaderent
- qui invaderent
- causa / gratia invadendi
- ad invadendum

β) Να αναλύσετε στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση την πιο κάτω υπογραμμισμένη μετοχή από το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση:

Gallus, periculum veritus, constituit ut tragulam mitteret.

(Μονάδες 2)

Ένα από τα ακόλουθα:

- Quod / quia / quoniam (1) veritus (0,5) est (0,5)
- Quod / quia / quoniam (1) veritus (0,5) erat (0,5)
- Quod / quia / quoniam (1) veritus (0,5) esset (0,5)
- Cum (1) veritus (0,5) esset (0,5)

γ) Στα πιο κάτω υπογραμμισμένα χωρία (από το δεύτερο κείμενο για μετάφραση) να τρέψετε τον πλάγιο λόγο σε ευθύ:

i. Legatum monet ut epistulam intra castra abiciat.

ii. In litteris scribit se cum legionibus celeriter adfore.

(Μονάδες 3)

i. Legatum monet: «Epistulam intra castra **abice**» (1)

ii. In litteris scribit: «**Ego (1)** cum legionibus celeriter **adfore**» (1) ή
«Cum legionibus celeriter **adfore**» (2)

8. α) Σε ποιον πόλεμο αναφέρεται ο Κικέρωνας στο πρώτο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση;

Αναφέρεται στον εμφύλιο πόλεμο (0,5) ανάμεσα στον Καίσαρα (0,25) και στον Πομπήιο (0,25)

β) Να αναφέρετε δύο (2) μέτρα ανασυγκρότησης της πολιτείας, τα οποία προτείνει ο συγγραφέας.

- Αναδιοργάνωση δικαιοσύνης (0,5)
- Αποκατάσταση εμπορικής πίστης (0,5)
- ...

(Μονάδες 2)

9. Να μεταφράσετε το κείμενο που ακολουθεί στα Ελληνικά:

❖ Κάθε υπογραμμισμένη φράση αξιολογείται ως 1 λέξη

Ille in omnibus rebus fuit 1 unica sapientia: nam et 2 magnus imperator et cupidissimus litterarum 3 fuit. Etsi grandiore aetate 4 studium arripuerat, tamen tantum 5 progressum fecit, ut non 6 facile neque ex Graecis 7 neque ex Italicis rebus 8 aliquid inveniri possit, quod 9 non ei fuerit cognitum. 10

C. Nepotis *Cato* 3.1-2 (διασκευή)
(Μονάδες 10)

Μον. 0,25 / λέξη

Ενδεικτική μετάφραση του κειμένου στα Ελληνικά και ενδεικτική κατανομή των μονάδων:

	Μονάδες
Εκείνος σε όλα τα πράγματα υπήρξε (άνδρας) μοναδικής σοφίας. Διότι υπήρξε και μεγάλος στρατηγός και ένθερμος λάτρης των γραμμάτων / πάρα πολύ πρόθυμος στα γράμματα. Αν και είχε αφοσιωθεί στη μελέτη σε κάπως μεγάλη ηλικία, ωστόσο έκανε / σημείωσε τόσο μεγάλη πρόοδο, ώστε να μην μπορεί να βρεθεί εύκολα κάτι ούτε από τα ελληνικά ούτε από τα ιταλικά πράγματα, το οποίο να μην υπήρξε γνωστό σ' αυτόν.	
Σύνολο	10

10. Να μεταφέρετε το κείμενο που ακολουθεί στα Λατινικά:

Αν ο στρατηγός διεξήγε μεγαλύτερους πολέμους μαζί με τους στρατιώτες, θα νικούσε τους άγριους λαούς. Όλοι όμως πρέπει να θαυμάζουν την ανδρεία και να ακολουθούν το έξοχο παράδειγμά του.

(Μονάδες 10)

Ενδεικτική απόδοση του κειμένου στα Λατινικά και ενδεικτική κατανομή των μονάδων:

	Μονάδες
Si dux / imperator 1 bella maiora 2 gereret cum 3 militibus, feroces 4 populos vinceret. 5	
Omnes tamen / autem 6 debent admirari 7 virtutem et 8 sequi excellens / eximium 9 exemplum eius. 10	
ή	
Virtus tamen / autem 6 admiranda est 7 omnibus et 8 sequendum excellens / eximium 9 exemplum eius. 10	
Μον. 0,5 / λέξη	
Σύνολο	10